

බෞද්ධ අධ්‍යාපනය නඟා සිටුවීමට හෙන්රි ස්ටීල් ඕල්කට්තුමා සිදු කළ මෙහෙය පිළිබඳ විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක්

වයි. අයි. එස්. ජයසේන

හැඳින්වීම

ශ්‍රී ලංකාවත්, ලාංකික ජනතාවත්, බුද්ධ ධර්මයත්, සිංහල සංස්කෘතියත් දිවි හිමියෙන් ආරක්ෂා කිරීමට කැප වූ විදේශිකයන් කිහිපදෙනෙකි. ඔවුන් අතුරින් ශ්‍රී ලංකීය බෞද්ධ අධ්‍යාපනයට විශිෂ්ට මෙහෙයක් කළ විදේශිකයෙකු ලෙස සර් හෙන්රි ස්ටීල් ඕල්කට්තුමා හඳුන්වාදිය හැකිය. 1880 මැයි 17 දින ලංකාවට පැමිණි ඕල්කට්තුමා එකල පිරිහෙමින් පැවති බෞද්ධ අධ්‍යාපනය නඟා සිටුවීම උදෙසා කටයුතු කළේය. බෞද්ධ අධ්‍යාපනය නඟා සිටුවීමට සර් හෙන්රි ස්ටීල් ඕල්කට්තුමා සිදු කළ මෙහෙය කෙබඳුද? යන ගැටලුව මුල් කර ගනිමින් සිදු කරන මෙම පර්යේෂණයේ මූලික අරමුණ ලංකාවේ බෞද්ධ අධ්‍යාපන ක්‍රමය රැකගැනීම හා දියුණු කිරීම සඳහා හෙන්රි ස්ටීල් ඕල්කට්තුමා කළ මෙහෙය හඳුනා ගැනීමයි. එම මෙහෙය ඉටු කිරීම සඳහා ගෙන තිබූ ක්‍රියාමාර්ග හා එතුමාගේ ජීවන තොරතුරු හඳුනා ගැනීම අනු අරමුණු වේ. බෞද්ධ අධ්‍යාපනය නඟා සිටුවීමට හෙන්රි ස්ටීල් ඕල්කට්තුමා සිදු කළ මෙහෙය පිළිබඳ අධ්‍යයනයේදී ප්‍රාථමික මූලාශ්‍රය සහ ද්විතීයික මූලාශ්‍රය; වශයෙන් මූලාශ්‍රය හඳුනාගත හැකිය. බෞද්ධ අධ්‍යාපනය නඟා සිටුවීමට හෙන්රි ස්ටීල් ඕල්කට්තුමා සිදු කළ මෙහෙය පිළිබඳ ප්‍රමාණාත්මක ශාස්ත්‍රීය පර්යේෂණයක් මෙතෙක් සිදු වී නොමැත. නමුත් හෙන්රි ස්ටීල් ඕල්කට්තුමා හා ඔහුගේ බෞද්ධ පුනර්ජීවන ව්‍යාපාරය සම්බන්ධව අධ්‍යයනය කිරීමට ප්‍රමාණවත් මූලාශ්‍රය හඳුනාගත හැකිය. *Olcott and the Buddhist Revival*" *Olcott's Contribution to the Buddhist Renaissance*, ඊ. එම්. රත්නපාලගේ ඕල්කට්තුමා හා ලංකා සමාජය හා සී. ඩබ්ලිව්. සේනාධීරගේ ඕල්කට් හා බෞද්ධ ප්‍රබෝධය යන කෘතිවල ඕල්කට්තුමා ලංකාවේ බෞද්ධ පුනර්ජීවන ව්‍යාපාරයක් ඇති කිරීමට ගත් උත්සහය පිළිබඳ සඳහන් වේ. උක්ත කෘති සියල්ලේම ඕල්කට්තුමා බෞද්ධ අධ්‍යාපනය දියුණු කිරීමට දැරූ ප්‍රයත්නය පිළිබඳව සැකෙවින් දක්වා ඇත. නමුත් බෞද්ධ අධ්‍යාපනය නඟා සිටුවීමට හෙන්රි ස්ටීල් ඕල්කට්තුමා සිදු කළ මෙහෙය පිළිබඳ විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක් මෙතෙක් සිදු වී නැත. එකී උගත පූර්ණය සම්පූර්ණ කරනු වස් බෞද්ධ අධ්‍යාපනය නඟා සිටුවීමට හෙන්රි ස්ටීල් ඕල්කට්තුමා සිදු කළ මෙහෙය විමර්ශනාත්මකව අධ්‍යයනය කිරීම මෙම පර්යේෂණයේ වැදගත්කමයි. හෙන්රි ස්ටීල් ඕල්කට් යනු ලෝකය පුරාම බෞද්ධ පුනර්ජීවනයක් ඇති කිරීමට කටයුතු කළ පුද්ගලයෙකි. බෞද්ධ අධ්‍යාපනය නඟා සිටුවීමට හෙන්රි ස්ටීල් ඕල්කට්තුමා සිදු කළ මෙහෙය හා එම මෙහෙය ඉටු කිරීම සඳහා එතුමා ගෙන තිබූ ක්‍රියාමාර්ග මෙන්ම එතුමාගේ ජීවන තොරතුරු මෙම පර්යේෂණයේදී අධ්‍යයනය කෙරේ. විශේෂයෙන් මෙම පර්යේෂණයේදී ඕල්කට්තුමාගේ බෞද්ධ අධ්‍යාපනික මෙහෙවර හැඳැරීමට අපේක්ෂා කෙරේ.

පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය සහ විධික්‍රමය

මෙහිදී ගුණාත්මක පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය අනුගමනය කිරීමට බලාපොරොත්තු වේ. එහිදී පුස්තකාල පරිශීලනයෙන් රැස් කර ගත් දත්ත විස්තරාත්මක ක්‍රමය උපයෝගී කර ගනිමින් විශ්ලේෂණය කර නිගමන කරා ප්‍රවේශවීමට අපේක්ෂා කෙරේ.

ප්‍රතිඵල හා සාකච්ඡාව

‘අධි’ සහ ‘ආපන’ යන පද ද්විත්වය එකතු වීමෙන් අධ්‍යාපන යන වචනය නිර්මාණය වේ. ‘අධි’ යනු උපසර්ගයකි. එහි අර්ථය වන්නේ උසස්, මනා, නිසියාකාර යන්නයි. ‘ආපන’ යන්නෙන් පැවැත්ම යන්න අරුත් ගත්වයි. මේ අනුව අධ්‍යාපනය යන වචනය ‘මනා පැවැත්ම’ යන අර්ථය ලබාදේ. ශ්‍රී සුමංගල ශබ්ද කෝෂයේ අධ්‍යාපනය යනුවෙන් හඳුන්වා ඇත්තේ ඉගැන්වීම් නැතහොත් උගන්වන පිළිවෙළයි. මේ අනුව බෞද්ධ ඉගැන්වීම් නැතහොත් බෞද්ධ ඉගැන්වීම් පිළිවෙත බෞද්ධ අධ්‍යාපනය ලෙස සරලව හැඳින්විය හැකිය. කෙසේ නමුත් බෞද්ධ අධ්‍යාපන ක්‍රමයේ ඉතිහාසය යනු බුද්ධ ශාසනයේ හෝ සංඝයා වහන්සේලාගේ ඉතිහාසය වේ. එහි කේන්ද්‍රස්ථානය වූයේ විහාරස්ථානයයි. එම ක්‍රමය යටතේ ආගමික මෙන්ම ලෞකික අධ්‍යාපනයද හික්ෂුන් වහන්සේලා යටතේ පැවතිණි. ශාස්ත්‍රය හැදෑරීම හා ඉගැන්වීමද සිදු කළේ හික්ෂුන් වහන්සේලාය. ඒ අනුව ලාංකේය ඉතිහාසයේ මුල් කාලයේදී බෞද්ධ අධ්‍යාපනය සුරක්ෂා කිරීම හික්ෂුන් සතු කාර්යයක් විය. මේ සඳහා හික්ෂුන් වහන්සේලා එකතුව පිරිවෙන් නමැති සුවිශේෂී ආයතන විශේෂය බිහි කරන ලදී. පිරිවෙන් උදාවේ විශිෂ්ටතම අවධිය කෝට්ටේ යුගයයි. කෝට්ටේ යුගයේදී පාතුගිසින් ලංකාවට පැමිණ ලංකාවේ මුහුදු බඩ ප්‍රදේශ සිය පාලනයට නතු කර ගනියි. පසුව පිළිවෙළින් ලන්දේසින් මුහුදු බඩ පළාත්වලද ඉංග්‍රීසින් මුළු ලංකාවේදී පාලන බලය තහවුරු කරයි. ඒ අනුව යටත් විජිත සමය උදාවත් සමග ලංකාවේ පිරිවෙන් අධ්‍යාපනය මෙන්ම හික්ෂුන් වහන්සේලාගේ තත්වය ඉතා බෙදනීය තත්වයට පත්විය. ඉන්පසු නැවත වතාවක් බෞද්ධ අධ්‍යාපනයේ පුනරුදයක් ඇති වන්නේ මහනුවර ග්‍රහයේ සරණංකර සංඝරාජ හිමියන් අතිනි. එහෙත් බ්‍රිතාන්‍යයන් සිය පාලන කාලයේදී පාලනය පහසුවෙන් කර ගෙන යාමේ අරමුණ ඇතිව මිෂනාරිවරුන් යටතේ ක්‍රිස්තියානි පාසල් ඇති කිරීමත් සමග බෞද්ධ අධ්‍යාපන ක්‍රමය නැවත වරක් බිඳවැටීමකට ලක්වේ. එකල බෞද්ධ අධ්‍යාපනය නගා සිටුවීමට දායකත්වය සැපයූ ගිහි පැවිදි වියතුන් රැසකි. ඔවුන් අතරින් විදේශයක ඉපිද මෙරටට පැමිණ ලංකාවේ බෞද්ධ අධ්‍යාපනය දියුණු කිරීම සඳහා ස්වකීය කටයුතු කළ විදේශිකයෙකු වශයෙන් සර් හෙන්රි ස්ටීල් ඕල්කට්තුමා සැලකිය හැකිය. මිෂනාරි අධ්‍යාපනය ව්‍යාප්ත වීමත් සමග සිංහල බෞද්ධ ජනතාවගේ අයිතිවාසිකම් විනාශ වී යන ආකාරය අධ්‍යයනය කළ ඕල්කට්තුමා ඔවුන්ට එම අයිතිවාසිකම් ලබා දීමට පුරෝගාමීව ක්‍රියා කළේය. පරමවිඥානාර්ථ සමාගම පිහිටුවමින් බෞද්ධ අධ්‍යාපනය නගා සිටුවීමට ක්‍රියා කළේය. මෙම සමාගමේ මූලික අරමුණ වූයේ බුදු දහම හා බෞද්ධ අධ්‍යාපනය ලංකාව පුරා ව්‍යාප්ත කිරීමයි. ඒ වෙනුවෙන් බෞද්ධ පාසල් ආරම්භ කර තිබේ. කොළඹ ආනන්ද විද්‍යාලය, ගාල්ල මහින්ද විද්‍යාලය හා මහනුවර ධර්මරාජය ආදිය ඕල්කට්තුමාගේ මූලිකත්වයෙන් පිහිටවූ ආදිතම බෞද්ධ පාසල්ය. ක්‍රි. ව. 1887දී කොළඹ ආනන්ද විද්‍යාලය පිහිටුවීමෙන් පසු එතෙක් ක්‍රිස්තියානීන් කර ගෙන ආ පාසල් අධ්‍යාපනය පැවැත්වීමට බෞද්ධයන්ටද අවස්ථාවක් ලැබිණි. පසුව තවත් පාසල් 400ක් පමණ පරමවිඥානාර්ථ බෞද්ධ සමාගම මගින් දිවයින පුරා පිහිටුවා ඇත. බෞද්ධ අධ්‍යාපන ආයතන පිහිටුවීමේදී ඕල්කට්තුමා විශේෂයෙන්

හෙළේනා බ්ලැවැට්ස්කි, ඩබ්ලිව්. ලෙට්බ්ටර් වැනි විදේශිකයන්ගෙන්ද සහාය ලබා ගත් අතර එහෙයින් එම විද්‍යාල උසස් මට්ටමකින් පවත්වා ගෙන යාමට හැකි විය. ඉංග්‍රීසි අධ්‍යාපනඥයෝද බෞද්ධ අධ්‍යාපනය ප්‍රගුණ කිරීම සඳහා ලංකාවට පැමිණියහ. බෞද්ධ පිරිවෙන් අධ්‍යාපනයටද ඕල්කට්කුමාගේ ආභාසය ලැබීමෙන් විශාල ධෛර්යයක් ලැබුණි. එනිසාම උගත් හික්සන් පිරිවෙන් ආරම්භ කර ඇත. 1888දී පමණ දොඩන්දුවේ පියරතන හිමියන් ආරම්භ කළ දීගල පිරිවෙන මෙයට එක් නිදසුනකි. 1881දී ද්විභාෂා බෞද්ධ කතිකාවතක් පළ කරමින් ඉන් ලද මුදල් බෞද්ධ අධ්‍යාපනය හා අවශේෂ කාර්ය සඳහා යොදා තිබේ. එය එවකට බෞද්ධ පාසල්වල මූල ග්‍රන්ථයක්ද විය. තවද එකල ලංකාවේ බ්‍රිතාන්‍ය ආණ්ඩුකාරවරයා වූ සර් ආතර් ගෝඩ්න් සමග සම්මුඛ සාකච්ඡාවක් පවත්වා බෞද්ධ අධ්‍යාපනයට රාජ්‍ය අනුග්‍රහය ලබා ගැනීමට ක්‍රියා කර ඇත. බෞද්ධ ජනතාව තුළ පිරිහෙමින් පැවති ආත්ම විශ්වාසය හා බෞද්ධ ගුණාංග යළි උද්දීපනය කර වීමට නව සමාජයක් බිහි කරනු පිණිස අධ්‍යාපනය දියුණු කළ යුතු බව ඕල්කට්කුමාට අවබෝධ විය. කාන්තා අධ්‍යාපනය ප්‍රවලිත කිරීමටද පරමවිඥානාර්ථ බෞද්ධ සමාගම කටයුතු කර ඇත. එසේ ඇරඹී මුල්ම බෞද්ධ කාන්තා පාසල මරදානේ සංඝමිත්තා විදුහලයි. මියුසියස් කාන්තා විදුහලද මුල් කාලීන බෞද්ධ කාන්තා විදුහලකි. ඉරුදින දහම් පාසල් පැවැත්වීමට කටයුතු සම්පාදනය සිදු වූයේද ඕල්කට්කුමාගේ ප්‍රධානත්වයෙනි. බුදු දහම හා බෞද්ධ අධ්‍යාපනය ළමා පරපුර අතර ප්‍රවලිත කිරීමට ඉරුදින දහම් පාසල්ද බොහෝ සෙයින් උපස්ථම්භක විය. ගාල්ලේ විජයානන්ද විහාරස්ථානයේ දහම් පාසල මෙරට පළමු ඉරුදින දහම් පාසල විය. ක්‍රි. ව. 1880දී ඕල්කට්කුමා ලංකාවට පැමිණ බෞද්ධ අධ්‍යාපනය දියුණු කිරීමට ගත් පියවර බොදු සමය ගැන මෙරට පමණක් නොව අන්‍ය රටවල පඬිවරුන්ගේද අවධානය යොමු වීමට හේතු විය. සත්‍යයට වඩා උසස් දෙයක් නොමැති බවත් සමස්ත සහෝදරත්වය මත මනුෂ්‍ය වර්ගයාගේ දියුණුව රඳා පවතින බවත් එතුමා විශ්වාස කළේය.

නිගමනය

ලංකාව යටත් විජිතයක්ව පැවති සමයක විදේශිකයෙකු වූ සර් හෙන්රි ස්ටීල් ඕල්කට්කුමා ලංකාවේ බෞද්ධ අධ්‍යාපනය නඟා සිටුවීමට අතිවිශාල මෙහෙයක් කර ඇති බව නිගමනය කළ හැකිය. වත්මන් අධ්‍යාපන ක්‍රමයේ මූලික පදනම ඉන් ඇති වූවකි. ඔහුගේ සේවය විශිෂ්ටය. එහෙත් එතුමන්ගේ මෙහෙය බෞද්ධ අධ්‍යාපනයට පමණක් විතැන් කර ලඝු කොට සැලකිය නොහැකිය. එතුමාගේ මෙහෙවර සමාජීය ප්‍රගමනයට දායක වූ පූර්ණ වැඩපිළිවෙළකි.

ප්‍රමුඛ පද: බෞද්ධ, අධ්‍යාපනය, නඟා සිටුවීම, හෙන්රි ස්ටීල් ඕල්කට් කුමා, බෞද්ධ පාසල්

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ නාමාවලිය

ඕල්කට් ගත සංවත්සර සමරු කලාපය 1907 - 2007, ජයතිලක, ස. මු. (සංස්.) ඕල්කට් ගුණානුස්මරණ සංගමය.
තිලකසිරි, සිරි. (2000). 19 වන සියවසේ ශ්‍රී ලංකාවේ ජාතික ආගමික අරගල. කොළඹ: ඇස්. ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ.
ධම්මතිලක හිමි, පැලැන්වත්තේ. (1999). බෞද්ධ අධ්‍යාපනය. කොළඹ: ඇස්. ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ.

පඤ්ඤානන්ද හිමි, මිගොඩ. (2002). ශ්‍රී ලංකාවේ බෞද්ධ අධ්‍යාපන සම්ප්‍රදාය. කොළඹ: ඇස්. ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ.

බිබිලේ, ධම්මික පියතිස්ස. (1995) සර් හෙන්රි ස්ටීල් ඕල්කට්. කොළඹ: ඇස්. ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ.

මැල්, ලාල් ප්‍රේමනාත් ද. (1990). බෞද්ධ ජන ජීවිතයට පහන්වැඹක් වූ කර්නල් ඕල්කට් තුමා. එතර දකුණ: සන්සර ප්‍රින්ට්ස්.

සන්නස්ගල, පුඤ්චිබණ්ඩාර. (2013). සිංහල සාහිත්‍ය වංශය. කොළඹ: ඇස්. ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ සමාගම.

සිරිසුමන හිමි, හැපොලගම. (2001). බුදුරදුන්ගේ ඉගැන්වීම් ක්‍රම ශිල්ප. කොළඹ: ජාතික පුස්තකාල හා ප්‍රලේඛන සේවා මණ්ඩලය.

සේනාධීර, ඩී. ඩබ්ලිව්. (1953) ඕල්කට් හා බෞද්ධ ප්‍රබෝධය. කොළඹ: ශ්‍රී ලංකා ප්‍රකාශන සමාගම.

සෝරක හිමි, වැලිවිට. (1999) ශ්‍රී සුමංගල ශබ්ද කෝෂය - ප්‍රථම භාගය. කොළඹ: ඇස්. ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ.

රත්නපාල, ඊ. එම්. (2007) ඕල්කට්තුමා හා ලංකා සමාජය. කොළඹ: ශ්‍රී ලංකාවේ පරමවිඥානාර්ථවාදී සංගමය.

වීරමන්, පාලිත. (1991) ඕල්කට් සහ අනගාරික ධර්මපාල උතුමෝ. ප්‍රකාශක ස්ථානය හා ප්‍රකාශක සඳහන් නොවේ.

Olcott and the Buddhist Revival. (1965). Ananda Herath, H.M.D. (Ed.) Colombo: Sri Lanka Publishing Company.

Olcott's Contribution to the Buddhist Renaissance. (1980). Karunaratne, Saddamangala. (Ed.) Colombo: Cultural Affairs.